

Свиридюк Віра Петрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов,

Київський національний лінгвістичний університет

ORCID iD 0000-0003-2343-3725

verasviridjuk@gmail.com

ПІДСИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Статтю присвячено формуванню професійно спрямованої компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи. З цією метою представлено підсистему вправ для формування навичок і розвитку вмінь у рецептивному виді мовленнєвої діяльності – читанні. Проаналізовано фахову літературу з проблеми, що стало підґрунтям для укладання і розроблення рецептивних вправ із професійно спрямованою домінантою для навчання читання під час самостійної роботи. Виокремлено цілі формування професійно спрямованої іншомовної компетентності в читанні та запропоновано два блоки вправ на рецептивному рівні формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності. Акцентовано увагу на культурологічному змісті підсистеми вправ, а також на міжкультурному аспекті формування мовної і мовленнєвої компетентностей. Для забезпечення процесуальної основи змісту навчання запропоновано використовувати умовно-комунікативні та комунікативні рецептивні вправи із урахуванням виду читання. У статті звертається увага на інноваційні технології навчання, зокрема інтернет-технології, які оптимізують процес виконання вправ в умовах самостійної роботи студентів. Продемонстровано два блоки вправ, до складу яких входять групи і види вправ для формування мовної і мовленнєвої компетентностей. Сформульовано практичну мету і навчальну стратегію до вправ. Описано їхній освітній і культурно-виховний потенціал. Визначено провідні дії викладача німецької мови для формування мовленнєвих навичок і розвитку комунікативних умінь компетентності в читанні майбутніх викладачів німецької мови.

Ключові слова: підсистема вправ, іншомовна читацька компетентність, майбутні викладачі німецької мови, міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність, самостійна робота, професійно спрямована компетентність.

Swyrydjuk, Vira,

Doctor of Pedagogy, Associate Professor,
Department of Pedagogy and Methodology of
Foreign Languages Teaching,
Kyiv National Linguistic University
ORCID iD 0000-0003-2343-3725
verasviridjuk@gmail.com

**SUBSYSTEM OF EXERCISES FOR
THE FORMATION OF PROFESSIONALLY
ORIENTED READING COMPETENCE
OF PRE-SERVICE GERMAN TEACHERS
DURING INDEPENDENT WORK**

Abstract. The article deals with the problem of formation of professionally oriented competence in the pre-service German teachers training during independent work. For this purpose, a subsystem of exercises is presented for the formation of receptive skills and abilities (reading). The professional literature on the problem was analyzed, which became the basis for compiling and making up exercises for teaching reading during independent work with a professionally oriented dominant. The author singled out the goals of the formation of professionally oriented reading competence and proposed two blocks of exercises at the receptive level of the formation of intercultural foreign language communicative competence. Special attention is focused on the cultural content of the exercises subsystem and on the intercultural aspect in particular. To ensure the procedural basis of the content, examples of different types of receptive exercises for teaching reading are provided, taking into account the communicative goal of perceiving and understanding information. The article draws attention to innovative learning technologies, in particular Internet technologies, which optimize the performance of exercises within the students' independent work. Two blocks of exercises are demonstrated, which cover groups of exercises for the formation of language and speech competences. A practical goal and an educational strategy of the exercises are formulated. Their educational and cultural potential is described. The leading actions of a foreign language lecturer for the formation of communicative skills and abilities in reading of the pre-service German teachers are determined.

Key words: subsystem of exercises, foreign language reading competence, pre-service German teachers, intercultural foreign language communicative competence, independent work, professionally oriented competence.

Постановка проблеми. Сформованість іншомовної комунікативної компетентності в читанні є одним із показників сформованості культурної вторинної мовної особистості. Уміння володіти інформацією, сприймати і розуміти автентичні першоджерела іноземною мовою стає запорукою формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності (МІКК) у сукупності її складників. Культура читацької поведінки визначає майбутніх викладачів іноземної мови і культури (ІМіК) як компетентних фахівців у науково-педагогічній діяльності. Формування професійно спрямованих навичок і розвиток

умінь майбутніх викладачів у читанні сприяє їхньому збагаченню матеріальною і духовною культурою народів, самобутність яких тематизується в педагогічному дискурсі під час формування іншомовних навичок і вмінь у всіх видах мовленнєвої діяльності (МД). Достатній рівень володіння рецептивними навичками і вміннями, зокрема в читанні, уможливило майбутнім викладачам німецької мови поглиблення знань культурної спадщини іншомовної етнолінгвокультури, що охоплює і формує міжкультурний підхід до навчання і вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світлі сучасної парадигми вищої освіти проблему підготовки педагогічних кадрів вивчають науковці в психолого-педагогічній галузі (Машкіна (2016), Сергєєнкова (2021), Романченко (2019)), у галузі методики викладання ІМіК (Бориско (2018), Ніколаєва (2010, 2019), Майєр (2015), Бігич (2018), Зєня (2017), Курило (2013) Feld-Кнарр (2015) та ін.). Формування навичок і вмінь у читанні іноземною мовою висвітлені в працях Л. Г. Кожедуб (2010), І. В. Корейби (2010) та ін. Важливість розвитку професійно спрямованої іншомовної читацької компетентності обговорюється в науковому дискурсі З. М. Корневої, Н. В. Майєр, Л. Я. Зєні, І. П. Задорожної та ін. Дослідники В. В. Черниш, О. Б. Тарнопольський, Л. М. Черноватий наголошують на доцільності професійної спрямованості під час формування іншомовних навичок і вмінь у закладах вищої освіти (ЗВО), що переконливо доводить її невід'ємність і взаємозв'язок із цілями і змістом освітнього процесу. Аналіз наукових праць свідчить, що підготовка майбутніх викладачів ІМіК потребує багатогранності дій під час створення умов, у яких простежується єдність сучасних вимог суспільства і методологічних засобів з боку ЗВО, що становить підґрунтя для розвитку повноцінної культуромовної особистості майбутнього викладача ІМіК, як носія освіти і науки, сукупності цінностей, реалізація яких відбувається в процесі дослідницької і практичної педагогічної діяльності. Регламентованість освітнього процесу майбутніх викладачів зазнає меж завдяки визначенням робочою і типовою програмами цілям, реалізація яких має здійснюватися шляхом розв'язання наукових і фахових завдань.

Отже, з огляду на сутність діяльності викладача ІМіК з формування МІКК передбачаємо врахування таких чинників: 1) навчитися викладати літературну нормативну німецьку мову як засіб іншомовного спілкування відповідно до академічних цілей; 2) навчитися викладати в межах практичної дисципліни мову і культуру, розкриваючи мовну картину світу німецькою мовою з дотриманням норм культури народу, мова якого вивчається; 3) навчатися навчати ІМіК як майбутньої спеціальності, концентруючись на її комунікативних функціях; 4) навчитися здійснювати науково-дослідницьку діяльність як комунікатив-

но-когнітивний інструмент для розширення власного світогляду, поглиблення фахових знань і вмінь; 5) навчитися вдосконалювати якості культурної вторинної мовної особистості. Узагальнена номенклатура вмінь і навичок майбутнього викладача ІМіК становить основу для укладання підсистеми вправ для формування професійно спрямованої компетентності в читанні, яка є компонентом методичної системи в рамках нашого наукового дискурсу (Свиридюк, 2023).

Мета статті – представити підсистему вправ для формування професійно спрямованої компетентності в читанні майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Беручи до уваги ідеї щодо методичного еталону викладацької діяльності, висловлені в працях Н. В. Майєр (2015), Н. Ф. Бориско (2018), С. Ю. Ніколаєвої (2019), З. М. Корневої (2018), О. В. Кіршової (2021), орієнтуємось на професіоналізацію, засобами якої виступають психолого-педагогічний складник освітнього процесу на компетентнісній основі мовно-мовленнєвої діяльності, що передбачає вміння користуватись методами і технологіями навчання для організації іншомовного освітнього процесу і вдосконалювати їх. Викладач, як взірць культуромовного процесу, повинен демонструвати навички і вміння коректно використовувати вербально-семантичний склад мови відповідно до комунікативної ситуації для досягнення результату, а отже, вміти формувати в тих, хто навчається, прагматичну компетентність, що першочергово стає можливим у здійсненні педагогічного дискурсу. Формування лінгвістичної компетентності взаємопов'язане із лінгвосоціокультурною компетентністю, яка охоплює культуровідповідну інформацію, якою наповнюється навчально-методичний матеріал різних рівнів підготовки тих, хто вивчає ІМіК. Саме тому знання культури країн, які набуваються і реалізуються через рецептивні види МД, у процесі продукування текстів, текстів-дискурсів, зумовлених специфічними культуровідповідними, поведінковими обставинами (S. Dengscherz 2019, с. 56), стають передумовою успішного формування МІКК. Майбутні викладачі мають формувати професійний підхід до викладання елементів культури країн виучуваної мови, що становить суть німецькомовної діяльності в умовах аудиторної та позааудиторної роботи. Культурологічний складник охоплює усі види МД, і завданням викладача є знаходити і розуміти культурний феномен нової чужої мови різними засобами і стратегіями, зокрема спостереженням, спогляданням під час сприйняття іншомовної інформації; розпізнавати через комунікативну поведінку носіїв мови; укладати карти пам'яті (ментальні карти) для наочного зображення іншомовної інформації, де лінгвокультурна відцентровується і тематизується. Отже, *професійно спрямованою іншомовною читацькою*

компетентністю вважаємо педагогічну діяльність, яка ґрунтується на знаннях, навичках і вміннях оперувати іношомовним матеріалом з метою сприйняття і розуміння інформації та усвідомлення смислів друкованого тексту з огляду на культурно-національний портрет країни, мову якої вивчають, а також на їх основі моделювати комунікативні ситуації для розвитку міжкультурної комунікації.

У центрі культурознавчої компетентності виокремлюємо знання, вміння і навички використання виучуваної мови: вербальні і невербальні засоби комунікації. Мова як символ культури і як засіб спілкування виступає інструментом до пізнання національної ментальності та національних духовно-матеріальних надбань народу, виучуваної мови (Савицька, Співак, 2019, с.94). Усвідомленість викладачем феномену мови, яка відображає ментальність народу, є передумовою не лише навчати інших мовного аспекту, а й формувати комунікативну компетентність у сукупності інших: мовної, мовленнєвої, лінгвосоціокультурної, дискурсивної, поміж яких міжкультурний аспект посідає вихідну позицію, оскільки від нього залежить результативність спілкування іноземною мовою.

У цьому контексті визначаємо ментальність за М. І. Пірен як когнітивно-психологічне явище, зумовлене життєдіяльністю народу в певному географічному і культурно-історичному середовищі етносу (Пірен, 2011, с.174). Отже, виникає потреба тематизувати на практичному занятті культурознавчий іношомовний матеріал, який через реалії, безеквівалентну, фонову лексику представляє лінгвосоціокультурний портрет країн виучуваної мови. Процес виховання і здобуття життєвого досвіду формують менталітет людини, який регулюється цінностями загальнолюдськими, національно-культурними і особистісними, які вибудовуються під впливом культуросносних правил, зумовлених звичаями, обрядами, традиціями в різних сферах життя.

Майбутній викладач має на меті оволодіти ґрунтовними лінгвістичними знаннями, завдяки чому уможливується виконання викладацької діяльності для тих, хто вчиться, і здійснення дослідницької роботи німецькою мовою в лінгвістичній і методико-педагогічній сферах. Науково-дослідницька діяльність є компонентом професійної, що втілюється в розробленні нових навчально-методичних матеріалів, у розвитку дидактичних здібностей, які реалізуються під час ведення педагогічного дискурсу, а саме: пояснювати новий навчально-методичний матеріал; спонукати до активної діяльності студентів; передавати власний досвід засвоєння знань. Дослідницька робота завдяки сформованій читацькій компетентності допомагає викладачеві поглиблювати фахові знання і цим самим розширювати світогляд, представляючи його на академічному рівні (Сергеєнкова, 2021, с.136).

Для організації формування навичок і розвитку вмінь науково-дослідницької роботи викладачеві до-

цільно пропонувати магістрантам проектні роботи із пошуково-дослідницьким компонентом, результатом яких є презентація-виступ у формі діалогу або монологу. Метод проблемного навчання під час формування компетентності в читанні має стимулювати науково-пізнавальну діяльність: виконуючи завдання з ускладненням, студенти здійснюють наукові розвідки з метою підготовки до науково-практичних конференцій або написання кваліфікаційної роботи магістра. На успішність здійснення науково-дослідницької роботи впливають адекватно дібрані стратегії, серед яких, як зазначає І. Шпенюк, є дві основні – це інформативна та регулятивна, перша з яких охоплює сукупність мовленнєвих дій комуніканта, що спрямовані на надання об'єктивної інформації, а інша – впливає на адресата з метою змінити його поведінку (Романченко, 2019, с.198).

Тематизація навчально-стратегічної компетентності розкриває комунікативні кроки під час формування рецептивних і продуктивних видів МД, що сприяє формуванню самовідповідальності в самостійній навчальній діяльності – діяльності викладача, покликання якого вчитися упродовж життя, бути комунікативно готовим у різних сферах спілкування і створювати сприятливі умови для формування МІКК, забезпечуючи мультимодальність сприйняття і розуміння іношомовного матеріалу, умов набуття культури поведінки, мовної культури в дискурсі німецькою мовою.

У зв'язку з цим виникає необхідність створити магістрантам такі умови оволодіння іношомовним спілкуванням на міжкультурному рівні, щоб самостійна навчальна діяльність була наповнена роботою із підручниками, словниками, навчально-довідковою літературою, медіаматеріалами, що потребує широкого використання методів, прийомів, засобів для формування, контролю / самоконтролю, оцінювання / самооцінювання комунікативних навичок і вмінь у рецептивних і продуктивних видах МД.

Філологічна домінанта як стратегічна мета формування МІКК майбутніх викладачів є запорукою розвитку культурної вторинної мовної особистості. Створення викладачем на занятті з німецької мови культуровідповідної атмосфери спілкування, плекання коректності і чистоти мовлення, зокрема комунікативно-риторичних якостей через читацьку компетентність, спонукає тих, хто вчиться, дотримуватись правил і норм літературної німецької мови, збагаченої цінностями тих народів, мова яких вивчається, зі збереженням власної неповторної національної своєрідності.

У руслі сказаного вище виникає потреба запропонувати підсистему вправ, у змісті якої домінує модель викладач-студент у гомогенному культурному середовищі, де міжкультурний аспект виокремлюється шляхом аналізу і порівняння з рідною мовою. Основою для укладання **підсистеми вправ** стає система вправ,

представлена в нашій статті (Свиридюк 2023). Нагадаємо, що етапами реалізації системи вправ для формування МІКК майбутніх викладачів є рецептивний, репродуктивний і творчий етапи, що й стає основою розроблення підсистеми вправ і завдань для формування професійно спрямованої компетентності викладачів німецької мови, зокрема читання.

Послугуючись працями Н. Ф. Бориско (2015, 2018), у яких авторка пропонує можливі шляхи формування міжкультурного спілкування на основі підручників з німецької мови “Du” для студентів 1-4 курсів педагогічних ЗВО, дослідженнями О. Б. Бігич (2018) щодо формування методичної компетентності викладача ІМіК, науковим доробком Н. В. Майєр (2015) у галузі професійно спрямованої підготовки викладачів ІМіК, а також низки лінгводидактичних праць, зокрема В. Редька (2022), О. В. Кіршової (2021), Т. Полонської (2019), А. С. Іванової (2006), звертаємо увагу на специфіку формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови з метою здійснювати педагогічну навчальну діяльність, розвивати методичні, дидактичні здібності під час самостійної роботи в умовах аудиторного і позааудиторного навчання.

Підсистема вправ для формування професійно спрямованої компетентності має на меті сприяти майбутнім викладачам ІМіК організувати освітній процес на заняттях таким чином, щоб студенти мог-

ли усвідомити, що оволодіння МІКК – це не тільки забезпечення безпосередньої продуктивності іншомовного спілкування, а й опосередкованого спілкування партнерів різних культурно-мовних спільнот (Бориско, 2018, с. 15). Використання вправ і завдань повинно допомогти магістрантам моделювати на практичному занятті діалог культур, де відбувається ознайомлення із новими концептуальними і мовними картинками світу народів, чий спосіб життя наповнений ціннісними орієнтирами, зумовленими їхнім історико-культурним розвитком і становленням.

Майбутні викладачі повинні вміти навчати інших, гарантуючи ефективність своїх педагогічних дій, завдяки навчально-методичним засобам. Ураховуємо той факт, що навчання ІМіК студентів у ЗВО передбачає інтенсивну автоматизацію мовного матеріалу (лексичного, граматичного, фонетичного), формування мовленнєвих навичок і вмінь з опертям на друкований текст, а також розвиток комунікативних умінь відповідно до певної розмовної теми. У контексті нашого дослідження підсистема вправ і завдань передбачає логічну послідовність на основі виокремлених типів вправ, що є одним із можливих шляхів формування ІМіК.

Представимо рецептивний етап у читанні для формування професійно спрямованої компетентності майбутніх викладачів німецької мови (табл.1).

Таблиця 1

Підсистема вправ і завдань для формування професійно спрямованої читацької компетентності в майбутніх викладачів німецької мови

Цілі рецептивного етапу з метою навчання читання	
1) формування навичок і вмінь для організації навчання рецепції в читанні; 2) формування комунікативно-пізнавальних навичок під час сприйняття і розуміння іншомовної інформації; 3) формування пошуково-дослідницьких навичок і вмінь під час рецептивної діяльності; 4) формування методичних навичок і вмінь керувати пізнавальною активністю тих, хто вчиться, зокрема за допомогою вправ.	
Групи вправ	Види вправ
Блок 1 для формування мовної компетентності в читанні:	
1) розпізнавання загальноживаних, культурно маркованих, фахових лексичних одиниць; 2) розвиток граматичних навичок на рівні речення і тексту; 3) удосконалення фонетичних навичок на сегментному і супра-сегментному рівнях; 4) розвиток навичок використання стратегій медіаграмотності; 5) удосконалення навичок сприймати і розуміти засоби міжфразового зв'язку в різних жанрах і типах текстів; 6) розвиток навичок розпізнавання жанрів текстів та їхню національно-культурну належність.	1) формулювання заголовку до тексту; 2) виокремлення в тексті значущих за змістом слів або словосполучень; 3) добір синонімів, антонімів згідно із текстом читання; 4) заповнення пропусків по тексту; 5) порівняння слів із ілюстраціями по тексту; 6) удосконалення тексту правильними формами слів; 7) перефразування речень у тексті; 8) читання вголос речень, уривків з тексту; 9) аналізування слова, словосполучення, фразеологічної єдності; 10) застосування правил для усвідомлення мовного явища, узусного використання слова; 11) підготовка ментальних карт (mind map, cluster, асоціограми тощо); 12) розроблення карток для упорядкування і навчання слів, граматичних явищ, фонетичних особливостей вимови слів; 13) визначення значення слова в контексті; 14) використання знань рідної мови для усвідомлення національно-культурного мовного явища;

Блок 2 для формування мовленнєвої компетентності в читанні:

1) розвиток умінь ознайомлювально-го, вибіркового, вивчаючого читання;	1) читання і здійснення нотаток по тексту;
2) використання стратегій згідно із етапом навчання: сприйняття, розуміння і рефлексії тексту;	2) усвідомлення значення вербально-семантичного контенту;
3) виокремлення і тематизація національно-культурних характеристик німецької мови.	3) повне, загальне, часткове розуміння змісту тексту відповідно до комунікативної мети;
	4) відтворення пропущених частин тексту;
	5) демонстрація типових ситуацій функціонування, використання мовно-культурної інформації;
	6) моделювання професійної комунікативної ситуації на основі прочитаного тощо.

Одним із чинників досягнення проміжних цілей у рецептивній діяльності є знання про компонентний склад виду МД. Так, до мовного і мовленнєвого аспекту змісту навчання читання відносимо той матеріал, на основі якого відбувається навчання, зокрема лексичний, граматичний і фонетичний. Набуття професійної компетентності майбутнього викладача відбувається успішно в тому разі, якщо він розуміє сутність компетентності як сукупності навичок і вмінь, знань, здатності і готовності до їх реалізації в нових комунікативних ситуаціях.

Одноставність науковців полягає в тому, що іншомовна комунікативна компетентність рецептивних видів МД виступає як мета і як засіб навчання для ефективного сприяння розширенню словникового запасу і розвитку відчуття мови тих, хто вчиться. Читання як мета забезпечує розуміння іншомовних текстів, сприяє збереженню і поповненню запасу знань, можливості їх використання за різних обставин життєвої необхідності (Кіршова, 2021). Читання визначають як один із засобів, який формує якості соціально цінної людини, уміннями якої є отримувати інформацію із графічно зафіксованого тексту, що дозволяє практично використовувати ІМіК після закінчення курсу навчання та вдосконалювати іншомовні вміння упродовж життя (Драч, 2017).

Крім того, на основі опрацьованих текстів, сприйнятих зоровим аналізатором, відбувається формування і розвиток продуктивних видів МД із залученням вербально-семантичних і невербальних засобів спілкування.

Отже, охарактеризуємо вправи і завдання рецептивного етапу.

Вправи, які входять до першого блоку, можуть бути некомунікативними, умовно-комунікативними і виконувати роль передтекстових вправ під час організації освітнього процесу читання. Формулювання завдання має бути спрямоване на магістранта як на викладача, який здійснює педагогічний процес. Наведемо приклади вправ для формування професійно спрямованих навичок на рецептивному етапі формування МІКК під час читання.

Приклад 1. Умовно-комунікативна рецептивна вправа.

Мета: формування пошуково-дослідницьких навичок; навичок використання медіаграмотності.

Прийом: пошук текстів для читання в інтернеті.

Завдання. Als Lehrkraft sollten Sie einen Hörtext/ Lesetext zum Thema “Sitten und Bräuche” vorbereiten. Ihre Studierenden haben ein großes Interesse an den Familientraditionen, die sich viele Schweizer/ Österreicher/ Deutsche halten. Kochrezepte, Speisekarten oder Werbetexte lassen Sie gewisse Traditionen erkennen. Nutzen Sie die Internet-Ressourcen, wenn es nötig ist. Als Hilfe steht Ihnen der Blog <http://verasviridjuk.blogspot.com/> zur Verfügung.

Спосіб / місце виконання: індивідуально / в парях; аудиторна / позааудиторна робота

Контроль: самоконтроль

Нагадаємо, що використання інформаційно-комунікативних технологій належить до інноваційних засобів навчання для організації інтерактивних іншомовних дій, для створення віртуального навчально-пізнавального макросередовища. Студенти, користуючись інтернет-технологією, здійснюють навчально-пошукову діяльність, відвідують інтернет-сторінки швейцарських, австрійських або німецьких журналів і газет, або можуть використати Ютуб (youTube)-інтер'ю тощо.

Приклад 2. Умовно-комунікативна рецептивна вправа.

Мета: формування лексичних навичок; зняття лексичних труднощів під час рецепції тексту.

Прийом: читання приказок і зіставлення їх змісту із цінностями людей.

Завдання. Als Lehrkraft sollten Sie vor dem Lesen/ Hören lexikalische Einheiten präsentieren, indem Sie den bevorstehenden Text vorentlasten können. Welche Werte sind von großer Bedeutung? Lassen Sie die Studierenden die Sprichwörter mit den Substantiven verbinden. Was für einen Sinn haben die Sprichwörter? Ein Sprichwort kann sich auf mehrere Werte beziehen. Vergleichen Sie mit Ihrer Muttersprache.

Substantive: Fleiß, Effizienz, Geduld, Hoffnung, Optimismus, Zuversicht, Arbeit, Ruhe, Toleranz;

Sprichwörter: Morgenstund hat Gold im Mund. Kommt Zeit, kommt Rat. Jeder Topf findet seinen Deckel. Steter Tropfen höhlt den Stein. Irren ist menschlich.

Спосіб виконання: індивідуально; обговорення в парах/ мінігрупах.

Контроль: самоконтроль за допомогою ключів.

Запропонована вправа передбачає, з одного боку, формування в студентів лексичних навичок, з іншого – виконує роль передтекстового завдання для зняття лексичних труднощів, що сприяє ефективному сприйняттю і розумінню тексту згідно із темою. Ступінь складності вправи потребує глибокого осмислення лексичних одиниць, а отже вони сприймаються не тільки на рівні змісту, а й на рівні смислу. Виконання вправи потребує довідкової інформації, що характеризує проблемність навчальної ситуації. Контроль здійснюється за допомогою ключів, заздалегідь підготовлених викладачем. Розв'язання комунікативного завдання з ускладненням на основі методу проблемного навчання спонукає студентів до когнітивно-пізнавальної діяльності, сприяє використанню різних засобів навчання, наприклад: друкованого варіанта вправи, пошуку відповідей у тлумачних словниках, як друкованих, так і електронних, тощо.

Приклад 3. Умовно-комунікативна рецептивна вправа із використанням ролей: учасники, організатори форуму “Kultur und interkulturelles Lernen”.

Мета: формування професійних навичок дотримання фонетико-орфоепічних норм німецької мови; розвиток метакогнітивних стратегій.

Прийом: зачитування фраз, якими послуговуються учасники наукових заходів у культуромовній спільноті.

Завдання. Sie sind Moderator des bevorstehenden Forums in Deutschland. Lassen Sie Teilnehmer Worte zum Ausdruck bringen. Lesen Sie Redemittel, benutzen Sie eine richtige Anrede und ein korrektes Register beim Einladen zum Wort; zum Begrüßen; zum Anreden; zum Bitten usw..

1) Frau.../ Herr...; Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen, ...;

Im Namen des Veranstalters heiße ich Sie alle herzlich zu dieser Gesprächsrunde willkommen.

2) Frau.../ Herr..., möchten Sie dazu direkt Stellung nehmen?

3) Ich möchte Sie alle darum bitten, sich möglichst an die zuvor vereinbarten Redezeiten zu halten. ...

Спосіб / місце виконання: у групі; аудиторна самотійна робота.

За допомогою рецептивно-репродуктивних вправ відбувається підготовчий етап до формування навичок і вмій говоріння в діалогічному і монологічному мовленні. Учасники навчальної комунікативної ситуації готуються до участі в дискусії, бесіді із колегами / представниками німецькомовних культур, цим самим вивчають мовленнєві засоби, вчаться реагувати, здійснювати рефлексію на почуте / сказане. Крім того, магістранти усвідомлюють комунікативну

поведінку під час зустрічі, дотримуються мовленнєвого етикету мовою, яка стала предметом вивчення. Удосконалення слухо-вимовних, ритміко-інтонаційних навичок і вмій сприяє фаховій майстерності: коректно озвучити вправу, завдання, усвідомлювати фонетичні особливості відповідно до національних варіантів німецької мови; на слух сприймати і добирати тексти як навчально-методичний матеріал; оцінювати слухо-вимовні вправи з позиції нормативності літературної німецької мови; розрізняти лінгвокраїнознавчі національно-культурні характеристики текстів; співвідносити фонетичний навчальний аудіо-відеоматеріал із доцільністю його використання в освітньому іншомовному процесі відповідно до рівневої підготовки тих, хто має на меті оволодіти лінгвокультурою німецької мови (Hirschfeld, Reinke, 2016, с. 186).

Отже, формування фонетичних навичок на рецептивному етапі оволодіння професійно спрямованою компетентністю має на меті реалізацію фонетичних засобів, зокрема фонем та інтоном в усному мовленні, а також забезпечення внутрішнього мовлення для продукування тексту на етапі програмування висловлення в говорінні і письмі згідно із теорією породження тексту (Куранова, 2012, с. 78).

Приклад 4. Умовно-комунікативна рецептивна вправа.

Мета: формування граматичних навичок під час рецепції текстів.

Прийом: читання / слухання прислів'їв, визначення граматичної значущості.

Завдання. “Ein Sprichwort ist ein kurzer Satz, der sich auf lange Erfahrung gründet” (Miguel de Cervantes). Sprichwörter und deren Bedeutung lernt man über den Umgang damit. Im Unterricht lassen Sie Ihre Studierenden einige Sprichwörter auswendig lernen. Lesen Sie die Sprichwörter (oder hören Sie sich an) und bestimmen Sie, für welche grammatische Erscheinung sie von großer Bedeutung sind.

Eine Hand wäscht die andere. Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm. Viele Köche verderben den Brei. Die Katze lässt das Mäusen nicht.

Спосіб / місце виконання: індивідуально / у парах; аудиторна / позааудиторна самотійна робота

Контроль: самоконтроль.

Формування граматичних навичок у лінгвосціокультурному контексті під час аудіювання та / або читання сприяє розвитку усвідомлення національно-культурної основи на рівні речення, сприйняття смислів як “згустків культури” у свідомості людини відповідно до синтаксично-семантичної структури речення, закладається підґрунтя сприйняття цілісності висловлювання відповідно до обставин спілкування. Формування мовних навичок на етапі рецептивної діяльності оволодіння ІМіК є невід’єм-

ним складником формування навичок і вмінь МІКК, оскільки вони уможливають набуття лінгвістичних знань, використання яких стає значним контентом для розуміння культурних спільностей і розбіжностей у системах рідної і чужої мов.

Приклад 5. Комунікативна рецептивна вправа.

Мета: формування навичок розуміння культурологічного складника вивчення німецької мови; навичок пошуково-дослідницької діяльності.

Прийом: ознайомлення із країнознавчою публіцистичною літературою

Завдання. Sie sind Lehrkraft. Ihre Aufgabe ist, den Unterricht mit der kulturwissenschaftlichen Dominante zu erteilen. Folgen Sie den Linken <https://www.vitaminde.de/leseproben.html>; <https://derweg.org/>. Analysieren Sie Medienmaterialien nach dem Modell der Landeskultur und zwar: Landeskunde; Sozialkunde; Realienkunde; Kulturkunde; Sprachkunde. Sammeln Sie kulturbezogene Informationen angemessen dem Gesprächsthema Ihrer Studierenden.

Спосіб / місце виконання: індивідуально; поза-аудиторна робота.

Контроль: самоконтроль.

Аналіз праць, присвячених навчанням рецептивних видів МД, свідчить, що першим складником під час сприйняття інформації є мовленнєві навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння, за допомогою яких реципієнт здатний виділяти у тексті основну інформацію і прогнозувати його зміст; вибирати головні факти, не звертаючи уваги на другорядні; вибірково, детально розуміти необхідну інформацію прагматичних текстів, текстів художньої літератури з оперттям на контекст; випускати несуттєвий матеріал для розуміння, охоплювати і прогнозувати зміст тексту за заголовком або невербальними складниками (Методика ..., 2013, с.370). Рецептивна діяльність виконує роль опосередкованого діалогу культур, коли реципієнт віртуально пізнає культуру країни і цим самим піддається асиміляції культурних явищ чужої лінгвокультури, проте власний архетип не може змінити національну своєрідність ментальності.

Виконуючи проблемно-пошукове завдання із використанням методу проблемного навчання, технології діалогу культур, інтернет-технологій, процес якого може бути доповнений методом проєктів, майбутні викладачі готуються цілеспрямовано здійснювати професійну діяльність з метою формування МІКК учасників освітнього процесу.

Крім того, вправи першого блоку на рецептивному етапі є першим кроком до розвитку й удосконалення продуктивних видів МД. Другим кроком на шляху до професійної діяльності майбутніх викладачів, логічним у послідовності здійснення мисленнєво-мовленнєвих дій, є група вправ для формування

вмінь у рецептивних видах МД відповідно до комунікативної мети і характеру тексту, а саме із повним або частковим розумінням інформації та із метою пошуку необхідної інформації, яка цікавить реципієнта (Методика... 2013, с. 377).

Викладач має розуміти глибину автентичності текстів, адже на їх основі вибудовується подальша репродуктивна і продуктивна діяльність іншомовного спілкування. Так, визначаємо значущість текстів тим, що вони слугують для мовленнєвої активності студентів під час міжкультурної комунікації на основі прочитаного або почутого, забезпечуючи їх мовленнєвими засобами для висловлювання; створюють підґрунтя для формування лексико-граматичної компетентності, оскільки контекст змісту допомагає зрозуміти семантику мовного матеріалу; виступають зразком для продукування власних текстів німецькою мовою; є вихідними текстами-першоджерелами для укладання вторинних наукових текстів, наприклад, реферату (Антоненко, 2020, с. 98); здійснюють прагматичний вплив на адресата.

Тексти для читання, які належать до змісту формування МІКК, класифікуємо за жанрово-стилістичним критерієм на навчально-методичні (словники, посібники, підручники, енциклопедії тощо); науково-публіцистичні (журнально-газетні статті); науково-навчальні (підручники, посібники з фаху); художні тексти (проза, поезія); прагматично-функційні (оголошення, реклама, рецепти тощо). У контексті професійної спрямованості розглядаємо наукову фахову літературу для навчання продукування наукового дискурсу майбутніх викладачів як фахівців-науковців, оскільки він доповнює зміст вторинної мовної особистості як посередника між власною і чужою лінгвокультурами. А. П. Романченко розглядає науковий дискурс як мисленнєво-мовленнєву діяльність, регламентовану соціокультурними кодами науки як суспільної практики, її правилами, традиціями і цінностями (Романченко, 2019, с. 193).

Глибине розуміння інформації, зокрема в тексті, є наближенням до вихідної дискурс-спільноти, коли набуваються не тільки вміння читати з метою кількісних показників розуміння (повнота) і правильність розуміння мовної форми тексту (точність), але й здібність інтерпретувати текст з позиції іншомовної дискурс-спільноти (глибина) (Бакум, Пальчикова, 2019, с. 97), що є специфікою професійно орієнтованих вправ майбутніх викладачів як науковців, завданням яких є брати участь у наукових дискурсах світової спільноти за фахом, зокрема німецькомовних лінгвокультур.

У цьому контексті визначаємо значущість художнього тексту, який є невід'ємним навчальним, культуровідповідним, естетичним матеріалом в освітньому процесі майбутніх викладачів і є не лише структурою, системою, але й цілісним світом (Загнітко, 2014,

с. 418), що розкриває реципієнту мовну та культурну картини світу шляхом використання конвенціональних знаків.

Наведемо приклади вправ і завдань із **другого блоку** на рецептивному етапі професійно спрямованої діяльності майбутніх викладачів. Перша група вправ охоплює вправи і завдання для формування вмінь трьох видів читання.

Приклад 1. Умовно-комунікативна рецептивна вправа із методичною домінантою.

Мета: формування умінь ознайомлювального читання; визначення повноти культуровідповідної інформації тексту.

Прийом: читання тексту, ознайомлення із його змістом.

Завдання: Als Lehrkraft sollten Sie einen Hörtext / Lesetext zum Thema “Lernen lernen” für Studierende im 2.Semester vorbereiten. Folgen Sie den Linken <https://www.vitaminde.de/leseproben.html>; <https://www.vitaminde.de/arbeitsblaetter-und-audiodateien.html> und lesen Sie oder hören Sie sich einen Text an. Bestimmen Sie sein Thema, Angemessenheit dem Niveau der Studierenden, kulturspezifische Merkmale der deutschsprachigen Länder.

Спосіб та місце виконання: індивідуально, аудиторна / позааудиторна самостійна робота.

Контроль: самоконтроль.

Викладач, використовуючи метод проблемного навчання, інтернет-технології, спонукає магістрантів здійснити пошук тексту для читання з теми “Lernen lernen”. Під час ознайомлення з текстом магістранти визначають його тему, відповідність рівню підготовки студентів і культурно марковану інформацію, яка повинна бути тематизована на занятті шляхом пояснення і порівняння з рідною мовою і культурою.

Друга група містить умовно-комунікативні, рецептивні вправи із використанням різноманітних навчальних стратегій відповідно до етапу сприйняття і розуміння тексту, що традиційно визначають у методиці навчання ІМіК як передтекстовий, текстовий (безпосередньо читання або аудіювання) і післятекстовий етапи (Методика ... (2013), З. П. Бакум (2019) та ін.). Наведемо приклад до кожного з етапів навчання рецепції тексту.

Приклад 2. Умовно-комунікативна рецептивна автоматизована вправа із філологічною домінантою на передтекстовому етапі.

Мета: актуалізувати декларативні знання магістрантів щодо ритміко-інтонаційного оформлення речення.

Прийом: заповнення пропусків словами-термінами в правилі з фонетики; аналіз транскрипції речення.

Завдання: Beim Hören des Textes müssen wir die Intentionen, Aussagen, Fragen eines Gesprächspartners angemessen korrekt wahrnehmen und verstehen. Folgen Sie dem Link <https://learningapps.org/display?v=pmyejm2u320>. Vervollständigen Sie eine Regel, damit aufgefrischtes Wissen und Können Ihnen beim Hören Nutzen bringen können. Worum wird es sich im Text handeln?

Спосіб / місце виконання: індивідуально, аудиторна, позааудиторна самостійна робота

Контроль: самоконтроль за допомогою автоматизованого зворотного зв'язку із навчального платформи.

Передтекстова вправа із застосуванням інтернет-технології, зокрема навчальної платформи LearningApps має інтерактивну дію, що активізує індивідуальну роботу студентів під час самостійної навчальної діяльності. Синхронна інтеракція із вправою забезпечує самоконтроль і самооцінку автоматично, що оптимізує автономний режим у самостійній роботі.

Після занурення в ідею філологічного змісту студенти переходять до безпосередньої роботи над текстом. Для цього пропонується вправа на текстовому етапі, коли, як зазначає більшість методистів, доречно використовувати різні стратегії для розуміння тексту (Задорожна 2011, Сажко 2015 та ін.): укладання ментальних карт, занотовування головної інформації, ключових термінів, заповнення таблиць тощо.

Третій післятекстовий етап рецептивно-продуктивної комунікативної вправи передбачає осмислення прочитаного; контроль розуміння інформації; здійснення умовиводу. Прийомами до такої вправи можуть бути запропоновані питання для відповідей; використання інформації в говорінні або в письмі, що передбачає продуктивний творчий етап. Альтернативним завданням може бути ведення діалогу, дискусії “Дискурс у міжкультурній комунікації” тощо. На рецептивному етапі можна запропонувати твердження, правильність яких залежить від змісту тексту.

Добираючи культуровідповідний іншомовний навчальний матеріал, пам'ятаємо, що спілкування як процес взаєморозуміння не може забезпечити всебічність поглядів комунікантів лише на конвенціональному рівні. Формування МІКК, у змісті якої когнітивний компонент визначається одним із пріоритетних, потребує використання глибоких знань про культуру, що дозволяє людині розвивати внутрішній світ, творчо реагувати на соціальні вимоги, усвідомлювати їхній моральний, політичний і естетичний смисл, ухвалювати рішення і здійснювати вибір. У цьому контексті

сті поділяємо позицію Н. Ф. Бориско, коли розуміння феномену культури приходить до освітнього процесу не тільки через мовну підготовку фахівців, а й через єдність духовного і матеріального надбання народів, наприклад, світ артефактів (світ людської діяльності); світ когнітивних і ціннісних смислів (Бориско, 2015, с.19), що може сприяти здобувачеві освіти виокремлювати духовне ядро формування художньої, релігійної, наукової картини світу; аналізувати тенденції й особливості культурних феноменів взагалі і як засоби комунікації зокрема (Зайцева, 2015, с.393).

У зв'язку з цим засобами для формування навичок і вмінь МІКК на рецептивному етапі можуть бути різноманітні продукти духовного і матеріального надбання, зокрема живопис, архітектура, фольклор, фотографії, друкований, електронний матеріал, який ілюструє традиційність повсякденного життя у різних сферах комунікації, зокрема соціокультурній і освітній.

Отже, наступним прикладом є рецептивна умовно-комунікативна вправа для навчання читання із культурологічною домінантою, що презентує третю групу вправ другого блоку рецептивного етапу для навчання професійно спрямованої компетентності майбутніх викладачів.

Приклад 1.1. Передтекстова умовно-комунікативна рецептивна вправа з культурологічним компонентом з розмовної теми “Sitten und Bräuche: das Erntedankfest”.

Мета: формування навичок семантизації лексичних одиниць.

Прийом: демонстрація мовно культурних слів, фонової лексики, реалій за допомогою ілюстративного матеріалу.

Завдання: Ihre Studierenden sind wissbegierig und haben Lust zu erfahren, was Realien-Wörter, “Hintergrundlexik”, konnotativ markierte lexikalische Einheiten sind. Folgen Sie dem Link <https://learningapps.org/display?v=p4ozkui0322> oder scannen Sie den QR-Code, um die Übung zu erreichen. Präsentieren Sie neue lexikalische Einheiten mit einem kurzen Kommentar.

Приклад 1.2. Вправа на текстовому етапі.

Мета: формування вмінь вибіркового читання: умінь виокремлювати національно-культурні вербально-семантичні засоби.

Прийом: читання тексту, розпізнавання слів-реалій, фонової лексики, мовно культурних слів.

Завдання: Was für eine Lesekultur werden Sie einhalten, um national-kulturelle Besonderheiten im Text zu suchen? Sie lassen die Studierenden für sich selbst lesen oder vorlesen. Scannen Sie den QR-Code, um den Lesetext “Erntedankfest - Alte Tradition in Deutschland” zu erreichen. Denken Sie daran, kulturell geprägte Wörter beim Lesen zu markieren.

У процесі читання студенти виокремлюють, виписують нові лексичні одиниці, які характеризують національно-культурні явища під час святкування “Erntedankfest” – “Свята врожаю”, зіставляють із власним досвідом і традиціями рідної національної культури.

Приклад 1.3. Післятекстова умовно-комунікативна вправа.

Мета: формування вмінь порівнювати рідну та німецькомовні культури.

Прийом: порівняння культурного феномену в німецькомовних культурах з рідною мовою і культурою.

Завдання: Als Lehrkraft organisieren Sie die Präsentation der herausgefundenen kulturell geprägten Wörter. Sortieren Sie die konnotativ markierte Lexik, Hintergrundlexik und Realien-Wörter. Welche Beispiele können Sie aus der Muttersprache anführen?

За допомогою рецептивної вправи для формування і розвитку вмінь читацької компетентності магістранти беруть участь у діловій грі, де один із них викладач, який організовує фрагмент з навчання вибіркового виду читання з теми “Звичаї і традиції”. Інформаційно-комунікаційні технології навчання дають доступ до широкого спектру автентичного матеріалу, навчальних журналів і газет. Вони стоять у розпорядженні користувачів на соціальних сервісах, зокрема блогах, Ютубі, Фейсбуці, доцільність і переваги яких знаходимо під час організації іншомовної діяльності (Черниш, 2011).

Результати дослідження. Представлена підсистема вправ для формування МІКК, зокрема читацької компетентності, у професійно спрямованих умовах була апробована під час експериментального навчання магістрантів першого курсу факультету германської філології Київського національного лінгвістичного університету і є ефективною в розвитку рецептивних навичок і вмінь німецькомовного спілкування. Використання різноманітних навчальних технологій оптимізує самостійну роботу майбутніх викладачів як під час аудиторної, так і позааудиторної роботи; створює мотиваційну основу навчально-пізнавальної діяльності в міжкультурному середовищі. Цілеспрямована самостійна робота, конкретизовані іншомовні дії для тих, хто вчиться, удосконалюють освітній процес, у якому індивідуалізація і самовідповідальність визначають пріоритети під час оволодіння МІКК. Опрацьований на

рецептивному етапі навчально-методичний матеріал забезпечує повністю або частково процес формування репродуктивних і продуктивних навичок і вмінь у говорінні і письмі, а отже – у спілкуванні німецькою мовою, що визначає подальші **перспективи наукових досліджень**.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Антоненко, І. І. (2020). *Методика формування компетентності у професійному орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редактування* [Автореф. дис. канд. пед. наук, Київський національний лінгвістичний університет]. Київ.

Бакум, З. П., Пальчикова, О. О. & Костюк, С. С. (2019). *Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід* : [монографія]. ФОП Осадца Ю. В.

Бігич, О. Б. (2018). Технології формування методичної компетентності викладача іноземної мови. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія, 28*, 189–197.

Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. С. Николаєва (Ред.). Ленвіт.

Бориско, Н. Ф. (2015). Проблеми міжкультурної комунікації і підготовки перекладачів. *Іноземні мови, 3*, 15–25.

Бориско, Н. Ф. (2018). Проблеми міжкультурної підготовки майбутніх учителів і викладачів іноземних мов. *Іноземні мови, 1*, 9–20.

Драч, А. С. (2017). Художній текст як засіб навчання читання майбутніх учителів англійської мови. *Вісник Запорізького національного університету, 2 (29)*, 123–131.

Загнітко, А. П. (2014). *Теорія граматики і тексту*: [монографія]. ДОННУ.

Зайцева, І. В. (2015). Культурологічний компонент професійної освіти в сучасному університеті. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки, 38*, 392–395.

Зеня, Л., Роман, С., & Коломінова, О. (2017). Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів з використанням навчально-професійних завдань. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 145–154.

Кіршова, О. В. (2008). *Методика підготовки магістрантів створювати професійно орієнтовані проекти на основі німецькомовних текстів*. [Автореф. дис. канд. пед. наук, Київський національний лінгвістичний університет]. Київ.

Кіршова, О. В. (2021). *Methodik des Deutschunterrichts an Hochschulen und Universitäten : методичні рекомендації*. Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили.

Кожедуб, Л. Г. (2010). *Формування у майбутніх філологів німецькомовної компетенції в читанні на основі інтерпретації художніх текстів* [Дис. канд. пед. наук, Київський національний лінгвістичний університет]. Київ.

Корейба, І. В. (2010). *Методика навчання професійного читання майбутніх учителів німецької мови з використанням інтернет-ресурсів* [Автореф. дис. канд. пед. наук, Київський національний лінгвістичний університет]. Київ.

Корнева, З. М. (2018). *Формування міжкультурної професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей закладів вищої освіти*: [монографія]. Кафедра.

Куранова, С. І. (2012). *Основи психолінгвістики* : навч. посіб. ВЦ “Академія”.

Курило, Л. В. (2013). Вправи для навчання майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованого наукового писемного мовлення. *Іноземні мови, 1*, 28–33.

Майер, Н. В. (2015). *Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика* [монографія]. Вид. центр КНЛУ.

Машкіна, С. В., Усатенко, Т. П., Хомич, Л. О., & Шахрай Т. О. (2016). *Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності* [монографія]. ППОД НАПН України.

Николаєва, С. Ю., Бориско, Н. Ф., & Майер, Н. В. (2019). *Методика навчання іноземних мов і культур в європейському контексті у закладах вищої освіти*: Навч.-метод. посібник для студентів магістратури. Видавничий центр КНЛУ.

Пірен, М. І. (2011). *Етнопсихологія: підруч.* Університет “Україна”.

Редько, В. Г. (2022). *Шкільний підручник іноземної мови: проектування, конструювання, апробація* : [монографія]. [Електронне видання]. Педагогічна думка.

Романченко, А. П. (2019). *Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу*: [монографія]. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова.

Савицька, О. В., & Співак, Л. М. (2019). *Етнопсихологія*: Навч. посібн. 4-те вид. Каравела.

Сажко, Л. А., Зеня, Л. Я., Стеченко, Т. О., Бирюк, О. В., Турчинова, Г. В., Дьячкова, Я. О., & Кіршова, О. В. *Професійно орієнтоване навчання іноземних мов у старшій профільній і вищій школі: проблеми та перспективи* (2015). [монографія]. Л. Сажко. (Ред.). Вид. центр КНЛУ.

Сергеєнкова, О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., & Пасека О. В. (2021). *Педагогічна психологія*. Навч. посіб. Центр учбової літератури.

Свиридчук, В. П. (2023). Система вправ і завдань для формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови. *Іноземні мови, 2*, 20-30.

Черниш, В. В. (2011). Інтернет-технології у професійній діяльності вчителя: вивчаємо та викладаємо іноземні мови. Посібник. *Бібліотечка журналу “Іноземні мови”*. Ленвіт.

Boocs-Barna, K., Feld-Knapp, I., Zsofia, K. u.a. (2015). *Deutsch als Fremdsprache unterrichten lernen*. Eötvös Loránd Tudományegyetem.

Dengscherz, S. (2019). *Professionelles Schreiben in mehreren Sprachen: Strategien, Routinen und Sprachen im Schreibprozess*. Peter Lang.

Hirschfeld, U., & Reinke, K. (2016). *Phonetik im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Erich Schmidt Verlag.

REFERENCES

Antonenko, I. I. (2020). *Metodyka formuvannia kompetentnosti u profesijnomu oriientovanomu anhlijs'komu pysemnomu movlenni majbutnikh fakhivtsiv z vydavnychoi spravy ta redahuvannia* [Avtoref. dys. kand. ped. nauk, Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj univertsytet]. Kyiv.

Bakum, Z. P., Pal'chukova, O. O., & Kostyuk, S. S. (2019). *Navchannia inozemnykh mov: kros-kul'turnyj pidkhid*. [monohrafia]. FOP Osadtsa Yu. V.

Bihych, O. B. (2018). *Tekhnolohii formuvannia metodychnoi kompetentnosti vykladacha inozemnoi movy. Visnyk Kyivs'koho natsional'noho lnhvistychnoho univertsytetu. Seria : Pedahohika ta psykholohiia, 28*, 189–197.

Bihych O. B., Borysko, N. F., Borets'ka, H. E. ta in. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kul'tur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh univertsytetiv*. S. Nikolaieva (Red.). Lenvit.

Borysko, N. F. (2015). *Problemy mezhkul'turnoj kommunykatsyy u podhotovky perevodchikov. Inozemni movy, 3*, 15–25.

- Borysko, N. F. (2018). Problemy mizhkul'turnoi pidhotovky majbutnikh uchyteliv i vykladachiv inozemnykh mov. *Inozemni movy*, 1, 9–20.
- Drach, A. S. (2017). Khudozhnij tekst iak zasib navchannia chytannia majbutnikh uchyteliv anhlijs'koi movy. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, 2 (29), 123–131.
- Zahnitko, A. P. (2014). *Teoriia hramatyky i tekstu*: [monohrafiia]. DonNU.
- Zajtseva, I. V. (2015). Kul'turolohichnyj komponent profesijnoi osvity v suchasnomu universyteti. *Naukovi pratsi Kam'ianets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*, 38, 392–395.
- Zienia, L., Roman, S., & Kolominova, O. (2017). Formuvannia mizhkul'turnoi inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti majbutnikh uchyteliv z vykorystanniam navchal'no-profesijnykh zavdan'. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. 145–154.
- Kirshova, O. V. (2008). *Metodyka pidhotovky mahistrantiv stvoriuvaty profesijno oriientovani proekty na osnovi nimets'komovnykh tekstiv*. [Avtoref. dys. kand. ped. nauk, Kyivs'kyj natsional'nyj linhvistychnyj universytet]. Kyiv.
- Kirshova, O. V. (2021). *Methodik des Deutschunterrichts an Hochschulen und Universitäten : metodychni rekomendatsii*. Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly.
- Kozhedub, L. H. (2010). *Formuvannia u majbutnikh filolohiv nimets'komovnoi kompetentsii v chytanni na osnovi interpretatsii khudozhnykh tekstiv* [Dys. kand. ped. nauk Kyivs'kyj natsional'nyj linhvistychnyj universytet]. Kyiv.
- Korejba I. V. (2010). *Metodyka navchannia profesijnoho chytannia majbutnikh uchyteliv nimets'koi movy z vykorystanniam internet-resursiv* [Avtoref. dys. kand. ped. nauk, Kyivs'kyj natsional'nyj linhvistychnyj universytet]. Kyiv.
- Kornieva, Z. M. (2018). *Formuvannia mizhkul'turnoi profesijno oriientovanoi anhlovnoyi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv tekhnichnykh spetsial'nostej zakladiv vyschoi osvity*: [monohrafiia]. Kafedra.
- Kuranova, S. I. (2012). *Osnovy psyholinhvistyky : navch. posib. VTs "Akademiia"*.
- Kurylo, L. V. (2013). Vpravy dlia navchannia majbutnikh vykladachiv anhlijs'koi movy profesijno oriientovanoho naukovooho pysemnooho movlennia. *Inozemni movy*, 1, 28–33.
- Majier, N. V. (2015). *Formuvannia metodychnoi kompetentnosti u majbutnikh vykladachiv frantsuz'koi movy: teoriia i praktyka* [monohrafiia]. Vyd.tsentr KNLU.
- Mashkina, C. V., Usatenko, T. P. Khomych, L. O., & Shakhraj, T. O. (2016). *Teoretychni zasady kul'turolohichnoho pidkhodu u pidhotovtsi pedahoha do vykhovnoi diial'nosti* [monohrafiia]. IPOOD NAPN Ukrainy.
- Nikolaieva, S. Yu., Borysko, N. F., & Majier, N. V. (2019). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kul'tur v ievropejs'komu konteksti u zakladakh vyschoi osvity: Navch.-metod. posibnyk dlia studentiv mahistratury*. Vydavnychij tsentr KNLU.
- Piren, M. I. (2011). *Etnopsykhohiia: pidruch.* Universytet "Ukraina".
- Red'ko, V. H. (2022). *Shkil'nyj pidruchnyk inozemnoi movy: proektuvannia, konstruiuvannia, aprobatyia* : [monohrafiia]. [Elektronne vydannia]. Pedahohichna dumka.
- Romanchenko, A. P. (2019). *Elitarna movna osobystist'u prostori naukovoho dyskursu: komunikatyvni aspekty*: [monohrafiia]. Odes'kyj natsional'nyj universytet imeni I. I. Mechnykova.
- Savyts'ka, O. V., & Spivak, L. M. (2019). *Etnopsykhohiia: Navch. posibn. 4-te vyd.* Karavela.
- Sazhko, L. A., Zienia, L. Ya., Stechenko, T. O., Byriuk, O. V., Turchynova, H. V., D'iachkova, Ya. O., & Kirshova, O. V. (2015). *Profesijno oriientovane navchannia inozemnykh mov u starshij profil'nij i vyschij shkoli: problemy ta perspektyvy* [monohrafiia]. L. Sazhko. (Red.). Vyd. tsentr KNLU.
- Serhieienkova, O. P., Stoliarchuk O. A., Kokhanova O. P., & Pasieka O. V. (2021). *Pedahohichna psykhohiia. Navch. posib. Tsentri uchbovoi literatury*.
- Svyrydiuk, V. P. (2023). Systema vprav i zavdan' dlia formuvannia mizhkul'turnoi inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti majbutnikh vykladachiv nimets'koi movy. *Inozemni movy*, 2, 20-30.
- Chernysh, V. V. (2011). Internet-tekhnohii u profesijnij diial'nosti vchytelia: vyvchaiemo ta vykladaemo inozemni movy. *Posibnyk. Bibliotechka zhurnalu "Inozemni movy"*. Lenvit.
- Boocs-Barna, K., Feld-Knapp, I., Zsofia, K. u.a. (2015). *Deutsch als Fremdsprache unterrichten lernen*. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Dengscherz, S. (2019). *Professionelles Schreiben in mehreren Sprachen: Strategien, Routinen und Sprachen im Schreibprozess*. Peter Lang.
- Hirschfeld, U., & Reinke, K. (2016). *Phonetik im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Erich Schmidt Verlag.

Отримано 10.09.2023 р.